

Sancti quod nec cogitare nec velle potest homo bonum absque iuvamine divinae gratiae, quia loquuntur de bono, secundum quod est ordinatum ad assequendam beatitudinem."

IV. Tandem 6) confirmatur ac in aperta luce ponitur proscriptio trium propositionum Baii, quibus in propositionibus reiecit et quarum proscriptio defenditur et probatur triplex distinctio stabilita a Scholasticis nempe 1^a duplicis amoris, naturalis et gratuiti (prop. 34) tum 2^a duplicis modi implendi divina mandata, nimirum quoad substantiam operis et quoad modum meritorium (prop. 61.) atque 3^a duplicis bonitatis operis scil. bonitatis tantum moralis et bonitatis meritoriae regni caelorum (prop. 62). Nam illa distinctio triplex eo spectabat ut actus viribus naturae elicitis distinguerentur a salutaribus et doceremur ad hos non ad illos gratiam Dei pertinere et requiri. Porro Sedes Apostolica distinctionem hanc statuens et propugnans docet 1) non omnia opera moraliter honesta esse hoc ipso salutaria: 2) non ad quodvis opus moraliter honestum gratiam requiri, cum et viribus naturae possint fieri actus moraliter honesti; ideoque 3) cum Ecclesia defendit ad opus bonum efficiendum prout oportet gratiam requiri, loqui de certo quodam genere actuum, seu de actibus salutaribus.

Haec doctrina Ecclesiae, quae tam manifeste se prodit in proscriptioe propositionum Baii et Quesnelli quoque (cf. 2. 38. 39. 40. 41.), sedulo attendenda est: cum enim fieri non possit ut doctrina Ecclesiae seculi XVI et XVII alia sit a doctrina seculi V, imo doctrina Ecclesiae eadem quidem semper manens, progressu temporis clarius explicetur; consequens erit ut tam manifeste asserta distinctio inter actus naturales et supernaturales a scholasticis aetate media et approbata deinceps sollemniter ab Apostolica Sede, in doctrina quoque veterum Patrum, quamvis non semper adeo clare expressa, quoad rei substantiam reperiat.

V. Quid ergo est quod occurrit penes Hieronymum in Dialogo 1° adv. Pelag. nn. 3 et 4. ubi reprehenduntur illi, »qui per singulas res, quas agimus, Dei auferunt adiutorium?" Sic enim arguit Pelagianus; »Si in singulis rebus, quas gerimus, Dei utendum est adiutorio; ergo et calamm temperare ad scribendum et temperatum pumice terere manumque aptare literis, tacere, loqui, sedere, stare, ambulare, currere, comedere,

ieiunare, flere, ridere et cetera huiuscemodi, nisi Deus iuvet, non poterimus?" respondet autem catholicus: »Iuxta meum sensum non posse perspicuum est." His porro non necessitas gratiae praevenientis et adjuvantis, sed naturalis divini concursus probari videtur nec de aliquo genere actuum sermo est, sed de quolibet. Respondeo 1) hanc rationem propriam esse Hieronymi, qui paulo post exortam haeresim dialogos scripsit: quo vero communis catholicorum sententia spectaret docuit nos Augustinus testimonio citato sub n. 3°. Respondeo 2) scopum Hieronymi in his dialogis directe non esse impugnationem erroris circa necessitatem gratiae, sed alterius, nempe impeccantiae. Respondeo 3) quod in loco citato asserit Hieronymus et verum esse et valere posse ad probandum non esse in hominis potestate immunem se servare a quovis (vel minimo) peccato, si velit (nempe si solis naturae viribus velit), ut pelagiani contendebant.

VI. Itaque ex his omnibus manifeste patet quoniam sint bona, ad quae necessariam esse gratiam h. e. auxilium divinum gratuitum indebitumque naturae praedicaverint Patres. Ad Scripturas vero quod attinet, advertendum est quod, cum et bona naturalia sint dona Dei nihilque secundum naturam possimus sine ope Dei atque haec sit veritas maximi momenti; mirum esse non debet quod haec quoque doctrina a Scripturis praedicetur. Verum cum Scripturae gratiam illam praedicant, de qua loquuntur Patres eiusque necessitatem commendant, eadem et ipsae respiciunt bona, quae Patres respexerunt. Quod ex ipsa collatione praecipuorum Scripturae testimoniorum facile patere potest. Qua in re advertet, nos non negare plura Scripturae testimonia, praesertim si per se sumantur, significare etiam bona naturalia auxiliumque Dei naturale; sed affirmamus ea testimonia, quae necessitatem gratiae significant, gratiae inquam illius, quam contra Pelagianos defendit Ecclesia, referri directe ad bona et opera salutaria et propter ea gratiae necessitatem vindicare. Si autem quaeras quoniam sint haec testimonia, respondemus generatim ea nos intelligere, quae a Patribus adhibita sunt in controversia Pelagiana.

VII. Quod vero asserimus probari potest 1) ex ipsa interpretatione Patrum, qui ea adhibentes de bonis salutaribus, ut vidimus, loquebantur. Tum 2) quoad plura, ex ipsa eorum

materia id notum fieri potest, cum nempe de fide, de iustificatione, de salute aeterna loquuntur aut huiusmodi. 3) Quoad alia quaedam, quae universaliora videntur, idem liquebit, analysi eorum saltem praecipuorum instituta. Itaque a) quod ait Christus Ioann. XV, 5. *quia sine me nihil potestis facere*, eo spectat ut rationem reddat eius, quod dixerat prius: *ego sum vitis, vos palmites, qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum*. Scilicet ut fructum feramus, Christus docet oportere adhaerere ei tanquam palmite viti, quia sine illo nihil possumus facere h. e. si illi ut viti non adhaeramus, nullum fructum afferre possumus: porro fructus, qui educitur ex vite Christo, est fructus salutaris; Christus enim vitis est in ordine salutari, cuius palmites non homines sed christiani sunt.

b) Verba Pauli 1^a. Cor. XV, 10. *Gratia Dei sum id quod sum et gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum*, de gratia conversionis ad fidem et Apostolatus intelligenda esse docet contextus.

c) Verba eiusdem Pauli 2. Cor. III, 5. *Non quod simus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, ad eas cogitationes referuntur quae spectant ad salutem, seu ad ordinem supernaturalem procurandae salutis. Etenim cum prius dixisset Apostolus se non esse sicut plurimi, adulterantem Verbum Dei, sed ex sinceritate tanquam ex Deo et coram Deo et in Christo loqui, subdit huius rei seu sinceri sui ministerii testimonium esse ipsos Corinthios, penes quos efficax fuit in salutem ministerium suae praedicationis, hoc testimonium esse omnibus notum atque esse testimonium Christi, qui cooperando praedicationi Pauli testatus est eius ministerium esse sincerum; tum concludit, fiduciam *περοφνην* persuasionem, quod tale sit ministerium suum, habere se ad Deum per Christum. Ut autem rationem reddat seu explicet cur hanc fiduciam habeat non in se, sed per Christum apud Deum, subiicit *non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti*. Itaque cogitationes, ad quas sufficientia suggeritur a Deo, spectant ad ministerium salutis

promovendae in aliis, ideoque ad ordinem salutarem. Cf. verba Augustini superius citata sub n. 4.

d) Item verba Pauli Philipp. II, 13; *Deus est qui operatur in nobis velle et perficere*, exhibentur ut ratio praecedentium: cum metu et tremore vestram salutem operamini; sermo est ergo de voluntate et perfectione salutari.

e) Pariter verba Iacobi I, 17: *Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre lumine*, exhibent dona salutaria et supernaturalia, quae sunt *κατ' ἐξοχην* optima et perfecta, unde huius dicti haec redditur ratio *voluntarie enim genuit nos verbo veritatis*, quibus verbis spiritualis regeneratio significatur.

Verba 1^a. Cor. IV, 7. *Quis te discernit? quid autem habes quod non acceperis?* per se quidem et ratione etiam habita contextus (cf. A. Lapide in h. l.) de donis quoque naturalibus, cuiusmodi sunt sapientia, eloquentia, accipi possunt. Verum et de donis seu charismatis supernaturalibus ac bonis salutaribus, ipso quoque permittente certe contextu, accipi possunt, sunt nimirum universalissima. »Nihil ex te habes, sed a Deo accepisti.... Non enim haec recte facta tua sunt, sed ex Dei gratia proveniunt. Si fidem dixeris, ex vocatione illa venit; si remissionem peccatorum, si charismata, si doctrinae verbum, si virtutes, omnia inde accepisti. Quid ergo habes quod non acceperis?» (Chrysost. in h. l. hom. XII. in 1^a Cor.). Porro secundum hunc alterum sensum verissimum quoad bona salutaria urgetur semper a Patribus testimonium hoc contra Pelagianos (cf. August. de Praedest. SS. c. 5., et De Corrept. et Gratia c. 7. ac potissimum Patres Conc. Arausiacani II, c. 6.).

Tandem si habeatur ratio indolis huius libri, qui est Scriptura divina, facile patebit bonum hominis ab ea simpliciter non exhiberi nisi quod ad unionem cum Deo pertinet aeternamque beatitudinem. Spectat enim Scriptura hominem non philosophice tantum, sed theologicè hominemque considerat non qualis ex se posset esse, sed qualem ab initio condens voluit esse Deus et qualem per Christum redintegavit. Ipsa vero Scriptura eo fine nobis data est ut ad salutem assequendam adiuvemur.

VIII. Dices gratiam postulari a Patribus ut concupiscentiae

stimulis resistere valeamus et ideo asseri hominem sine gratia esse per se impotentem ad frenandam concupiscentiam. Ergo non tantum pro actu salutari seu supernaturali, sed pro ipso simpliciter actu honesto gratia requiritur secundum Patres.

Respondeo 1) a Patribus non affirmari physicam impotentiam ad frenandam concupiscentiam, sed moralem, pro qua aliquod Dei auxilium requiritur. 2) Quod autem auxilium gratiae proprie dictae partae meritis Redemptoris Patres requirant, inde est quia loquuntur Patres de ea resistantia concupiscentiae et victoria tentationum, quae valeat ad salutem. Id porro liquet ex haecenus probatis. Si vero quaeratur cur Patres mentionem non faciant alicuius auxilii Providentiae pure naturalis, quod necessarium sit ut facilitas habeatur saltem pro actu honeste naturali, id vel ex eo factum est, quod de actibus pure naturalibus Patres solliciti non fuerint, cum de iis proprie quaestio non esset et eos inter peccata, ut vidimus, plus minus recenserent; vel ex eo factum est quod eorum mentibus ea sententia inderit, quam defendit Ripalda de Ente Supern. D. XX.

Cf. Livinum de Meyer Hist. Contr. De Auxiliis L. V., cc. 22. 23. 36.

THESIS XXIII.

Cum testificatione catholica satis constet citra gratiam nihil boni et salutaris in hominibus esse posse, speciatim affirmamus gratiae quoque deberi filium salutarem eiusdemque pium quodvis incitium spiritumque precium.

I. Bonum et salutare in hominibus existens ad tria capita revocari potest 1) ad finem, qui est beatitudo in Dei visione consistens, 2) ad iustificationem qua constituuntur legitimi huius beatitudinis heredes, 3) ad opera bona sive merita, quibus vel ad iustificationem disponimur vel quibus iustificati vitam aeternam nobis comparamus. Atqui omnia haec gratiae divinae in acceptis referenda esse traditio catholica docet.

Sane Scriptura primum universim docet omne bonum nostrum esse donum Dei I Cor. IV, 7. Quis te discernit, quid autem habes quod non accepisti? Ioan. VI, 66. Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo, Ioan. XV, 5.

Sine me nihil potestis facere. Rom. IX, 15. Non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei. Quae per se universim valent et quodvis bonum salutare esse Dei donum significant. Tum speciatim quoad iustificationem, eam *gratis* datam, citra *merita nostra*, ex *miseriordia* testantur Scripturae. Rom. III, 24. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quae est in Christo Iesu. Tit. III, 4. seq. Cum benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus S., quem effudit in nobis abunde per I. Ch. Salvatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vitae aeternae. Quoad opera bona vel merita. Ephes. II, 8. seqq: Gratia estis salvati per fidem et hoc non ex vobis; Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur; ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quae praeparavit Deus, ut in illis ambulemus. Philipp. II, 13. Deus est, qui operatur in vobis velle et perficere. Quoad gloriam beatitudinis: si per gratiam et misericordiam constituimur heredes secundum spem cum iustificamur; si merita nostra, quibus iustificati comparamus nobis gloriam, sunt ex gratia Dei; ergo et ipsa gloria erit Dei donum.

Scripturae concinunt Patres, quorum testificatio ut exhibetur, satis erit referre quae habet Caelestinus R. P. in auctoritatibus Sedis Apostolicae, vel quae Patres in Synodis definiunt. Itaque inter auctoritates Sedis Apostolicae allatas a Caestino, c. 4. dicitur: »Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet qui solus est bonus:» c. 7: »Quod nemo nisi per Christum libero bene utatur arbitrio.» c. 8. »Quod omnia studia et omnia opera ac merita Sanctorum ad Dei gloriam laudemque referenda sint; quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donaverit.» c. 9. »Quod ita Deus in cordibus hominum atque in ipso operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium omnique motus bonae voluntatis ex Deo sit; quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus.» Et Synod. Araus. can. 6: »Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quaerentibus, postulantis nobis misericordiam dicit conferri

divinitus, non autem ut credamus, velimus vel haec omnia sicut oportet agere valeamus, per infusionem et inspirationem Spiritus S. in nobis fieri confitetur... resistit Apostolo dicent: quid habes quod non accepisti? et gratia Dei sum id quod sum." can. 7. »Si quis per naturae vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitae aeternae, cogitare, ut expedit aut eligere sive salutari idest evangelicae praedicationi consentire posse confirmat absque illuminatione et inspiratione Spiritus S., qui dat omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati, haeretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere et illud Apostoli: non quod idonei simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est." can. 9. »Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur." can. 20; »Nulla facit homo bona, quae non Deus praestet ut faciat homo." can. 22: »Nemo habet de suo nisi mendacium et peccatum."

II. Quod autem asseratur ipsa gratiae necessitas manifestum est inspectis iis ipsis testimoniis, quae tum in hac tum in praecedente thesi attulimus. Negatio enim universalissima, quod nihil boni sine gratia fiat, non nisi in eiusdem necessitate rationem sui habere potest, quam necessitatem testimonia praecedentis thesisi explicite affirmant et plura quoque testimonia in hac thesi citata, ita ut sine Dei gratia, sine Dei operatione nihil nos facere possimus, Deo placere nequeamus, nullus bonus motus voluntatis, nulla boni cogitatio sit possibilis et ex nobis non nisi mendacium et peccatum habeamus. Ergo.

His generatim positis, veniamus ad id quod speciatim defendendum assumpsimus.

III. In errore Massiliensium, qui post pelagianam haeresim floruerunt, duo considerari possunt, nempe id, quod affirmabant et ratio, propter quam illud affirmabant. Prius ad praesentem quaestionem pertinet, alterum proprie ad quaestionem de praedestinatione, in qua eos caligare testatur Augustinus in lib. de Praedest. SS. c. 1. Nam distinctio facta inter fidem et cetera opera salutaria, affirmabant fidem vel saltem initium fidei non gratiae Dei, sed viribus naturae deberi, cetera vero opera sine Dei gratia fieri non posse. Id vero asserabant, ut rationem sibi redderent, cur quantumvis Deus velit omnes

homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, tamen non omnes credant, non omnes salventur.

Ut quod priore loco posuimus breviter declaremus, testis est Hilarius (Epist. CCXXVI inter Augustinianas) ad August. docuisse Massilienses quod ex his duobus: *crede et salvus eris*, unum exigit a nobis Deus, alterum tribuit: quod fides vel potestas credendi remansit in natura licet vitata per peccatum originale. Ita vero definiabant fidem, quam exigi dicebant ante collationem gratiae, ut non esset necessario fides integra et perfecta, sed satis esset quodvis initium fidei, seu pia voluntas se convertendi ad Deum. Sicut enim infirmus, aiebat, non potest sibi sanitatem dare, sed opus est ut medicum quaerat, ipse tamen actus quaerendi medicum et desiderium sanitatis est in potestate infirmi, neque hoc impedit quominus vere dicatur: infirmus per se nihil potest, sed a medico sanari debet; ita homo per peccatum originale infirmus factus sanitatem per se recuperare profecto non potest nullaque opera salutis absque Dei auxilio exercere valet: attamen potest sanitatem desiderare medicumque quaerere. Per huiusmodi desiderium accedit homo ad Deum in eumque credit sanatore animarum nostrarum; idcirco positive homo per hanc fidem disponitur ad gratiam suscipiendam necessariam ad opera. Porro gratiam, quam ad huiusmodi fidem negabant Massilienses, erat gratia interior, gratiam autem externam supponebant (cf. quae dicemus in Synopsi historica huius erroris in Cap. IV.).

Hic error reapse antiquior est haeresi Pelagiana in occidente vulgata; eo enim imbutus fuit idem Augustinus, cum scriberet expositionem quarundam propositionum ex epistola ad Romanos, quam ante Episcopatum susceptum scripsit adhuc presbyter circa annum CCCXCIV.

Cetera circa opinionem Massiliensium et ea, quae Iansenius omnia pervertens invenit, ut suam haeresim stabiliret, disceptabuntur alio loco.

IV. Iam vero, omisso eo capite doctrinae quod proprie spectat ad quaestionem de praedestinatione, primum, quod breviter exposuimus, facile reprobat. Scilicet testimonia Scripturae ab Augustino in libro de Praedestinatione SS. et a Patribus Concilii Arausicani II. prolata satis superque sunt ad thesimum catholicam contra Massilienses demonstrandam. Te-

stimonia ea in triplicem seriem despesi possunt. Prima est eorum, ex quibus necessario colligitur thesis catholica: altera est eorum, quibus eadem thesis catholica immediate asseritur: tertia eorum, quibus argumento etiam ad hominem arguitur falsitatis opinio Massiliensium. Ad primam haec spectant. 1. Cor. IV, 7. Quis enim te discernit? quid autem habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? 2. Cor. III, 5. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Gal. II, 21. Si ex lege iustitia; ergo gratis Christus mortuus est. In his testimoniis haec evidentissime continentur. 1) Nihil esse pii et salutaris in homine, quod non sit Dei donum gratuitum, 2) in ordine salutis non hominem se discernere ab alio homine, sed Deum esse, qui unum ab alio discernit, 3) quandoquidem si ex lege extrinsecus data esset iustitia, haec ex natura quoque esse posset, hinc perperam Christum fuisse mortuum, si homo viribus naturae salutem comparare sibi valeret, 4) quancumque bonam cogitationem et quemcumque bonum motum voluntatis non ex natura, sed ex gratia esse. Atqui pugnant haec evidentissime cum opinione Massiliensium. Docent enim Massilienses fidem fideiue initium desideriumque salutis esse actus salutares, actus nempe, qui ratione meriti sui determinant Deum ad conferendam sanitatem gratiamque necessariam pro omnibus operibus bonis. Fidem autem fideiue initium sive desiderium salutis volunt esse ex nobis per vires naturae, gratiam subsequi merita naturae iisque rependi. Ergo non omne bonum salutare est donum Dei gratuitum, imo nullum reapse est gratuitum donum Dei; quoniam gratiae subsequentes fidem debentur merito fidei, quod autem debetur, non est gratia; ergo sufficientes sumus cogitare aliquid pii et salutaris ex nobismetipsis; ergo homo fidelis ipse se discernit ab infideli; ergo ex natura est iustitia et cum merita naturae paria sint ad gratiam consequendam, Christus gratis mortuus est.

Ad alteram classem haec testimonia referuntur. Ioan. VI, 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Philipp. I, 29. Vobis donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini. Ephes. II, 8. 9. Gratia estis salvati per fidem et hoc non ex

vobis; Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur. 1. Cor. VII, 25. Misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. Iam vero in his testimoniis disserte docemur fidem esse gratuitum donum Dei et non tantum progressum in fide, sed simpliciter fidem, ideoque et eius initium omnemque dispositionem positivam ad illam vel meritum. Sane si meritum naturale praecedit, neque ipsa fides est amplius gratia; si enim ex operibus, iam non est gratia, ut ait Apostolus Rom. XI, 6.

Ad tertiam classem refertur ab Augustino in lib. de Praedest. SS. testimonium Ioan. VI, 27. 29. Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam... Quid faciemus ut operemur opera Dei?... Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit Ille. Ex quo ita arguit Augustinus ibid. c. 7. »Sed forsitan dicant: ab operibus fidem distinguit Apostolus, gratiam vero non ex operibus esse dicit: non autem dicit quod non sit ex fide. Ita vere est; sed ipsam quoque fidem opus Dei dicit esse Iesus et hanc ut operemur iubet. Sic ergo distinguit Apostolus ab operibus fidem, quemadmodum in duobus regnis hebraeorum distinguitur Iudas ab Israel, cum et ipse Iudas sit Israel." Scilicet et testante Christo et ex ipsa rei natura patet fidem esse opus, non secus ac cetera opera; si itaque gratia non est ex operibus sed opera ex gratia; ergo neque gratia erit ex fide ipsam praeventente, sed fides ex gratia.

Doctrinam Scripturaram contra Massilienses vindicantur Augustinus in libro de Praedest. SS. Prosper adv. Collatorem alisque in operibus, Caelestinus R. P. productis auctoritatibus Sedis Apostolicae, quas ideo collegit et in Galliam misit, ut norma certa haberetur doctrinae catholicae ac desineret novitas incessere vetustatem; ex quibus auctoritatibus tanquam ecclesiasticis regulis et ex divina sumptis auctoritate documentis, confici ait Caelestinus »ut omnium bonorum affectuum atque operum et omnium studiorum omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur auctorem, ut non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita praeveniri, per quem fit ut aliquid boni et velle incipiamus et facere." Cf. Conc. Arausicanum II. cuius plures canones huc facientes iam alibi recitavimus, quod quidem

Concilium auctoritate Sedis Apostolicae probatum quaestionem tandem diremit, pacem restituit inter catholicos.

V. Porro ex demonstratis constat orationem ipsam, qua impetramus a Deo gratias salutare, quam nempe Deus se exauditurum promisit, esse Dei donum et ex gratia praeveniente proficisci. Nam ea oratio est reapse opus pium et salutare, est initium fidei et salutis; atqui quidquid huiusmodi est, effectum esse gratiae in nobis credendum est. Et re quidem vera Massilienses pium desiderium, quo se quis convertit ad medicum animarum petitionemque sanitatis naturae tribuebant; atqui hoc in ipsis reprobaturum fuit a Patribus: ergo.

Et sane Augustinus Cont. duas epistolas pelagg. L. IV. c. 11. affert et probat verba Ambrosii ex Expositione Isaiae »Et orare Deum, inquit, gratia spiritualis est. Nemo enim dicit Dominum Iesum, nisi in Spiritu S.» (2. Cor. XII, 3). Idemque Augustinus de Dono Perseverantiae c. 23. »Quis veraciter gemat desiderans accipere quod orat a Domino, si hoc a se ipso sumere existimat, non ab illo? Praesertim, quoniam quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus, ait Apostolus, interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quid est: ipse Spiritus interpellat, nisi interpellare facit? Ipse enim est, de quo alio loco dicit (Gal. III, 6): Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem Abba Pater. Et hic quid est *clamantem*, nisi clamare facientem, tropo illo quo dicimus laetum diem, qui laetos facit? Quod alibi manifestat, ubi dicit (Rom. VIII, 15): Non enim accepistis Spiritum adoptionis filiorum iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus, Abba Pater. Ibi dicit, *clamantem*, hic vero, *in quo clamamus*, aperiens videlicet quomodo dixerit *clamantem*, id est, sicut iam exposui, clamare facientem. Ubi intelligimus et hoc ipsum esse donum Dei, ut veraci corde et spiritualiter clamemus ad Deum. Attendant ergo quomodo fallantur (Massilienses) qui putant esse a nobis, non dari nobis ut petamus, quaeramus, pulsemus et hoc esse dicunt, quod gratia praeceditur merito nostro et sequatur illa, cum accipimus petentes et invenimus quaerentes aperiturque pulsantibus nec volunt intelligere etiam hoc divini numeris esse, ut oremus, h. e. petamus, quaeramus, pulsemus.»

Hinc contra eosdem Conc. Araus. II. statuit c. 3. »Si

quis per invocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere ut invocetur a nobis, contradicit Isaiae prophetae, vel Apostolo idem dicenti: Inventus sum a non quaerentibus me, palam apparui illis, qui me non interrogabant" (Isaiae LXV, 1. Rom. X, 20.) et can. 6. »Si quis sine gratia Dei... petentibus, quaerentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus, non autem ut haec omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem et inspirationem S. Spiritus in nobis fieri confitetur.... resistit Apostolo dicenti: quid habes quod non accepisti?"

VI. Nevero difficultas aliqua suboriatur ex ratione, qua diximus permotos fuisse Massilienses; evidens est eos advertere potuisse gratiam aliquam sufficientem praesto esse omnibus hominibus eaque praeparari et praeveneri omnium voluntates; in potestate vero relinqui liberi arbitrii cooperari illi gratiae vel resistere et hinc contingere, quod non omnes credant, eos autem qui credunt, per Dei gratiam credere.

BREVIS SYNOPSIS HISTORICA ERRORUM PELAGIANORUM CIRCA GRATIAM.

Quandoquidem in sequentibus opus erit nobis notitia historica haeresis pelagianae, quid nempe erraverint Pelagiani, quid adversus eos defenderit Ecclesiae, operae pretium duximus haec brevem huius controversiae synopsis subiicere.

Summam haeresis pelagianae exhibet Augustinus in libro de Haeresibus, qui liber scriptus ab eo est sub exitum vitae, post victam et prostratam tot operibus suis haeresim pelagianam. Porro ita habet n. 88: »Pelagianorum est haeresis hoc tempore omnium recentissima a Pelagio monacho exorta. Quem magistrum Caelestius sic secutus est, ut sectatores eorum caelestiani etiam nuncupentur. Hi Dei gratiae, qua praedestinati sumus in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum et qua erumur de potestate tenebrarum ut in eum credamus atque in regnum ipsius transferamur, propter quod ait: Nemo venit ad Patrem, nisi fuerit ei datum a Patre meo et qua effunditur caritas in cordibus nostris, ut fides per dilectionem operetur; in tantum inimici sunt, ut sine hac posse hominem

credant facere omnia divina mandata; cum, si hoc verum esset, frustra Dominus dixisse videretur: sine me nihil potestis facere. Denique Pelagius a fratribus increpatus quod nihil tribuerit gratiae Dei ad eius mandata facienda, correptioni eorum hactenus cessit, ut non eam libero arbitrio praeponeret, sed infideli calliditate supponeret dicens ad hoc eam dari hominibus, ut quae facere per liberum iubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam. Dicendo utique ut facilius possint, voluit credi, etiamsi difficilius, tamen posse homines sine gratia divina facere iussa divina. Illam vero gratiam Dei, sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt nisi in libero arbitrio, quod, nullis suis praecedentibus meritis, ab illo accepti nostra natura; ad hoc tantum ipso adiuvante per suam legem atque doctrinam, ut discamus quae facere et quae sperare debeamus, non autem ad hoc ut per donum Spiritus sui quae didicerimus esse facienda faciamus. Ac per hoc divinitus nobis dari scientiam confitentur, qua ignorantia pellitur, caritatem autem dari negant, qua pie vivitur; ut scilicet cum sit Dei donum scientia, quae sine caritate inflat, non sit Dei donum ipsa caritas, quae, ut scientia non inflat, aedificat. Destruunt etiam orationes, quas facit Ecclesia, sive pro infidelibus et doctrinae Dei resistentibus, ut convertantur ad Deum, sive pro fidelibus, ut augeatur in eis fides et perseverent in ea. Haec quippe non ab ipso accipere, sed a se ipsis homines habere contendunt, gratiam Dei, qua liberamur ab impietate, dicentes secundum merita nostra dari. Quod quidem Pelagius in Episcopali iudicio Palaestino damnari metuens, damnare compulsus est: sed in posterioribus suis scriptis hoc invenitur docere. "Hactenus Augustinus de haeresi Pelagii circa gratiae necessitatem. Liceat nobis paululum immorari in hac descriptione pelagianae haeresis, quam Augustinus eiusdem peritissimus nobis reliquit, non quidem ut quaestiones historicas ad eam haeresim spectantes sollempni quodam apparatu critico dirimamus, sed ut recensitis, quae de hac re agitari solent, praecipuis quaestionibus, quid in unaquaque tenendum sit, breviter et dilucide demonstremus.

I. Et primo, quoniam naturae liberique arbitrii superbus laudator et defensor exstitit Pelagius, quaestio sponte occurrit cuiusmodi fuerit Naturalismus, quem ille propugnavit, similisne

illi, quem tuentur plures moderni hostes revelationis? Discedit profecto Pelagius ab iis modernis rationalistis, qui una natura contenti Deum personalem ab ea distinctum non admittunt. Verum nec purum Naturalismum, qui simul cum professione existentis Dei excogitari possit, invexit Pelagius. Nam et ordinem quemdam bonorum excellentiorem statu purae naturae gratis institutum pro hominibus a Deo, adoptionem nempe filiorum confessus est Pelagius pluraque alia dona gratuita admisit. Haec ex dicendis paulo post manifesta erunt. Praeterea cum duplex sit praecipua rationalis hominis potestas tum cognoscendi veri tum recte agendi, de priori potestate naturae praedicanda et amplianda non fuit sollicitus Pelagius, sed totus haesit in extollenda et amplificanda potestate liberi arbitrii ad recte agendum, ut prorsus voluerit quidquid boni et perfecti in exercitio omnium virtutum etiam earum, quas catholici supernaturales vocant, obtineri potest, id per se viribus solis suae naturae valeat sibi comparare liberum hominis arbitrium, etsi postea concesserit divinum adiutorium ad id conferre ut facilius id homines assequantur. Talem enim sibi conceptum liberi arbitrii informaverat animo Pelagius, ut eatenus patere crederet eius naturalem ingenitamque *ἐγγενεω* quatenus patet eius indifferentia, si condiciones adsint opportunae ad actum consensitque tolli liberum arbitrium, si ad aliquid in quovis ordine honeste et perfecte agendum necessarium sit adiutorium Dei nec sola sufficiat hominis natura. Quare in hoc situs est praecipue Naturalismus Pelagii: praedicabat scilicet fieri posse solis naturae viribus ut homo absolutissimum statum moralis perfectionis *ἀνάθειας* et *ἀναπαύσεως* obtineret (*). Et licet, ut diximus, Pelagius concesserit non pauca bona esse gratuita, quae nempe Deus libere potuisset

(*) Imo si Cassiano credimus (De Incarn. L. I. cc. 2. 3. et L. V. cc. 1. 2.) haec haeresis praedicabat quoque I. Ch. natum ex virgine hominem solitarium fuisse et arrepta postmodo salutis via id eum pie religioseque vivendo obtinuisse ut dignus per hanc vitae sanctimoniam fieret, cui se maiestas divina sociaret seu ut ad Dei honorem potestatemque perveniret. Ex quo consequi dicebat ut quemadmodum homo solus Iesus Christus sine peccato fuit, ceteri quoque homines, absque adiutorio Dei, in idem niti valerent. Verum quamvis quorundam Pelagianorum fuerit haec blasphemia, ea tamen nec communis videtur fuisse pelagianis nec ab eorum principibus tradita. Cf. Ganerium op. inf. cit. dissert. VII. c. 7.

homini non destinare, contendebat tamen, quoad plura saltem ex illis et praecipua, cuiusmodi est adoptio et regnum caelorum, quod posita eorumdem destinatione libere facta a Deo, homo libero utens arbitrio valeret actibus suis ea sibi promereri (August. De Praed. SS. cc. 18. 19). Iam si perpendas id quod de potestate liberi arbitrii praedicavit Pelagius et velis recta conclusione quod ex eo consequens est colligere, cogaris fateri talem esse Naturalismum liberi arbitrii inductum a Pelagio, ut supernaturalis status pro ipso impossibilis evadat; nulla enim maior vis quam ea quae ipsi naturaliter inesse dicitur, nulla perfectio maior, quam quae ei affirmatur debita, conferri eidem potest (cf. Tract. de Deo Creant. Th. XXXVL). Ceterum vel ex eo, quod directe et explicitè docebat Pelagius, consequens erat Christi Incarnationem et Mortem inutilem fuisse, everti proinde totius Christianae Religionis fundamentum (epist. 178 Augustini ad Hilarium et 186 ad Paulinum et epist. 5 Episcop. Afric. ad Innocentium). Si enim omnia potest natura voluntatis: ergo frustra Christus mortuus est, cum praesertim et peccati originalis propagatio negaretur. Haec profecto ratio fuit cur statim ac in apertum erupit doctrina Pelagii, exhorruerint eam Christianae aures et quamvis ab ingeniosis ac subtilibus viris defenderetur nec semper ab omnibus in singulis partibus refutaretur validis argumentis, tamen intra paucorum annorum spatium profligata fuerit et interempta. Constat enim quam esset toti revelationi repugnans ea doctrina, quae vires liberi arbitrii extollens excludebat universam Christi oeconomiam.

Nihilominus etsi Pelagius adeo extulerit vires liberi arbitrii concessit semper tamen remissionem peccatorum esse gratiam gratuitam: qua de re vide n. IV. C. et V. infr.

II. Ex his autem sponte prodit alia specialis quaestio an pelagiani gratiam habitualement admiserint. Sunt hac in re diversae eruditorum sententiae. Iansenius L. V. De haeresi pelagiana c. 22. sqq. Natalis Alexander Hist. Eccl. sec. V. c. 3. §. 7. alique contendunt Pelagium admisisse gratiam habitualement divinitus infusam, quamvis Natalis alique Theologi catholici concedant non adaequate professionem pelagianam gratiae habitualis convenisse cum professione catholica. Moventur his argumentis: a) pelagiani certe admiserunt gratiam

remissionis peccatorum eamque gratuitam. Augustinus De Grat. et lib. arb. c. 6. »Cum dicunt pelagiani hanc esse solam non secundum merita nostra gratiam, qua homini peccata dimittuntur, illam vero, quae datur in fine id est vitam aeternam meritis nostris praecedentibus reddi, respondendum est eis etc.» atqui remissio peccatorum fit per infusionem gratiae sanctificantis. Neque dicas pelagianos distinxisse haec duo et concessisse quidem remissionem peccatorum, at negasse sanctificationem interiori habitualement; nam haec divisio, ait Iansenius, nunquam eis exprobratur ab Augustino, sed ex alio capite eos reprehendit, quod nimirum vellent quidem conferri a Deo auxilium quo sanarentur homines a praeteritis peccatis, non vero auxilium quo iuvarentur ad cavenda futura. b) Omnia attributa quae gratiae habituali competunt eique asseruntur a catholicis, tribuebantur eidem a Pelagianis. Tribuebant enim illi delere crimina, mundare, sanare, salutem afferre, innovare; facere homines innovando meliores, esse regenerationem, iustitiam, iustificationem, sanctificationem, adoptionem filiorum, per eam Christo incorporari, ungi Sancto Spiritu, reconciliari hominem Deo, fieri hominem templum Dei. Atqui his absolutur conceptus essentialis gratiae habitualis.

E contrario Garnerius (in Marium Mercatorem parte I. Dissert. VII. c. 5.) arbitratur verbis quidem pelagianos in professione gratiae huius, quae habitualis dicitur, concessisse cum catholicis, re autem vera illam amplexos esse sententiam, quam deinceps recentiores haeretici adoptarunt, nempe homines formaliter iustificari vel sola imputatione iustitiae Christi vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et caritate, quae in cordibus eorum per Spiritum S. diffundatur, aut etiam gratiam, qua iustificamur, esse tantum favorem Dei. Garnerio plures alii Theologi consentiunt. Opinionem suam ipsi hoc argumento demonstrant: quod etsi pelagiani concederent homines fieri membra Christi per baptismum, accipere nos remissionem peccatorum per mortem Christi, Christi obedientia iustificari homines, gratis peccata dimitti et donari Spiritum S.; attamen negarent in iustificatione diffundi caritatem in cordibus nostris, atque adeo hominem interiori innovari. Porro quae praecedunt absque ultimo doctrinam recentiorum sapiunt omnino.

Nobis haec sententia probatur. Nam 1) non absque ratione factum esse censendum est, ut Augustinus gratiam huiusmodi pelagianam, qua mundamur, qua innovamur, qua instauramur, revocaverit semper ad solam gratiam remissionis peccatorum, quae per se effectum negativum in anima dicit, non positivum, qualis est interior sanctificatio. Speciminis gratia audiatur idem Augustinus De Grat. Christi cc. 37. et 38. referens et explicans verba Pelagii. In capite priore ait »Item in eodem opere (epistola ad sanctam virginem Demetriadem) alio loco: *quod si etiam sine Deo*, inquit (Pelagius), *homines ostendunt quales a Deo facti sunt: vide quid Christiani facere possint, quorum in melius per Christum instaurata natura est, et qui divinae quoque gratiae invocant auxilio*. Naturam in melius instauratam, remissionem vult intelligi peccatorum, quod alio in loco in hoc ipso libro satis demonstravit, ubi ait: Etiam illi qui longo peccandi usu quodam modo obdurnere, instaurari per poenitentiam possunt: Auxilium vero divinae gratiae potest et hic ponere in revelatione doctrinae." Altero vero capite ait: Item alibi in eadem epistola; *nam si etiam ante legem*, inquit, *ut diximus, ac multo ante D. N. et Salvatoris adventum, iuste quidam et sancte virisse referuntur: quanto magis post illustrationem adventus eius nos id posse credendum est, qui instaurati per Christi gratiam et in meliorem hominem renati sumus, qui sanguine eius expiati atque mandati ipsiusque exemplo ad perfectionem incitati iustitiae, meliores illis esse debemus, qui ante legem fuerunt?* Videte quemadmodum et hic aliis quidem verbis, sed tamen in remissione peccatorum et in exemplo Christi adiutorium gratiae constituerit." Porro ratio cur Augustinus effectum formalem huius gratiae expressit semper cum illum declaravit, per remissionem peccatorum, ea esse videtur, quia censuerit Augustinus recapse pelagianos nihil ponere reale in anima per eam gratiam. Et sane 2) omnes appellationes eae quae gratiae fiunt vel effectus qui eidem gratiae tribuuntur, ut adoptio filiorum, possunt accipi pro aliquo favore externo, quemadmodum accipiuntur quoque a Protestantibus: idque fieri poterat ab hominibus versipellis et latere quomodocumque volentibus, quales fuisse pelagianos certe constat. 3) Neque certum est quod Iansenius asserit, Augustinum nunquam exprobrasse pelagia-

nis quod remissionem peccatorum a gratia interiore sanctificante dividerent; nam ut hoc certum esset, oporteret esse certa haec duo: a) Augustinum testimonium Pauli: *caritas Dei diffusa est in cordibus nostris* etc. intellexisse semper de caritate actuali, b) Augustinum censuisse seiungi posse ex lege ordinaria caritatem habitualement a gratia sanctificante ita ut haec possit esse sine illa: si enim haec certa non sunt, quoniam Augustinus reprehendit semper pelagianos quod ei testimonio adversarentur, si Augustinus illud accipit de caritate quoque habituali, dicendus erit Augustinus negationem quoque huius caritatis exprobrare pelagianis: si autem Augustinus censuit non posse haberi sine gratia sanctificante caritatem habitualement et vicissim, exprobrans pelagianis negationem caritatis habitualis, dicendus erit virtualiter exprobrasse etiam negationem gratiae sanctificantis, quippe quae mutuo necessarioque nexu ambo cohaerent. Atqui illa duo, quae diximus, profecto non sunt certa, imo certius est oppositum: cf. n. seq. Quare tandem 4) quoniam certum est pelagianos negasse caritatem habitualement, negabant enim quodvis auxilium intrinsecum immediatum voluntatis, naturae superadditum, quod per Spiritum S. diffunditur in cordibus nostris, nequit concipi quomodo vere gratiam interiore sanctificantem admerint, quae secundum rei naturam et secundum intellectum catholicum individuo nexu cum charitate cohaeret.

III. Nunc primum est gradum facere ad aliam quaestionem, nempe de qua gratia proprie disceptatum sit Catholicos inter et pelagianos, de actuali ne an de habituali. Communis est responsio: quaestionem fuisse per se et distincte de gratia actuali. Advertendum vero est quod ea aetate gratia habitualis non iis formulis repraesentabatur, quibus a caritate habituali distingueretur, imo frequenter significabatur nomine caritatis diffusae in cordibus nostris, qua interius renovamur et a morte ad vitam transferimur. Quocirca eadem proprietates, quae gratiae sanctificanti competunt, aderebantur caritati, cuiusmodi sunt interior renovatio, peccatorum deletio, adoptio, vis meritoria pro vita aeterna. Porro caritas a Patribus spectabatur non solum prout est inhaerens sed prout est etiam activa, principium nempe operis salutaris et ratio meriti, sive voluerint principium agendi in iustificatis esse

ipsum caritatis habitum sive aliam praeter eum actualem gratiam quae inspiratio caritatis etiam dicebatur, ut ideo frequenter utraque gratia sub uno nomine repraesentaretur nempe caritatis, quae iustificat et principium est vitae actualis. Cum ergo frequenter penes Patres gratia nomine caritatis significetur, cum quaeritur an de gratia habituali an de actuali disputaverint, quaeritur proprie an, etsi demus quod de caritate habitualiter sanctificante locuti sint, spectaverint tamen eam (cum nimirum de iustis loquebantur) prout ipsa est simpliciter informans an prout est activa principiumque operis boni. Si enim hoc altero modo eam spectarunt, dicendi sunt de gratia actuali disputasse, scilicet de ea, quae est divinum adiutorium ad operandum, qua Deus nobiscum agit, quae est principium operis boni. His positis, ut demonstremus quaestionem ea aetate per se et distincte fuisse de gratia actuali, satis erit probationes afferre tum ex iis quae pelagiani tuebantur et in catholicis constantissime reprehendebant, tum ex iis, quae continentur decretis Conciliorum et Apostolicae Sedis, quibus haeresis damnata est: ea enim gratia, quae his decretis asseritur, est certe illa, quam contra pelagianos defendit Ecclesia.

Atqui a) Pelagius, ut iam vidimus, ita sententiam suam declarabat, ut distinctis his tribus, *possibilitate, voluntate* (volitione scilicet h. e. actu volendi) et *actione*, primam Deo concederet, ceteras duas negaret divino adiutorio indigere. Atque haec erat pelagianorum querela, quam refert Augustinus epist. CXCIV. ad Sixtum »Aufferi liberum arbitrium, si nec ipsam bonam voluntatem sine Dei adiutorio habemus" et Hieronymus refert epist. ad Ctesiphontem: »Si nihil ago absque Dei auxilio.... frustra dedit arbitrii potestatem, quam implere non possum, nisi ipse me adjuverit; destruitur enim voluntas quae alterius ope indiget." Imo et haec altera querela, quam Augustinus refert Cont. duas epist. pelagg. I. II. c. 5. »Sic enim hoc nobis obiciendum putarunt: sub nomine, inquit, gratiae ita fatum asserunt (catholici), ut dicant quia, nisi Deus invito et reluctanti homini inspiraverit boni et ipsius imperfecti cupiditatem, nec a malo declinare nec bonum possit arripere."

b) Si considerentur decreta Conciliorum et auctoritates Apostolicae Sedis, quas Caelestinus exhibet in sua epistola ad

Gallos atque ea una conferantur, liquet in iis data opera clarissime et constantissime agi de gratia actuali, quae sequentibus insignitur characteribus. Scilicet a) ea gratia exhibetur, quae est adiutorium ad non committenda peccata, qua revelatur et aperitur nobis intelligentia mandatorum et nobis praestatur ut valeamus facere quod cognovimus, sine qua non possumus implere divina mandata (Conc. Cartag. cc. 3. 4. 5.); b) ea gratia asseritur, quae liberum erigit arbitrium, quam quotidie homines assequuntur, ut boni sint, quae necessaria est baptizatis ad superandas diaboli insidias, ad vincendas carnis concupiscentias, ad perseverandum, sine qua nemo utitur bene libero arbitrio, qua qui aguntur, instinctu Dei aguntur, qua praeparatur voluntas a Domino, qua tanguntur corda fidelium, ut boni aliquid agant, qua operatur Deus in libero arbitrio, ut sancta cogitatio, sanctum consilium omnisque motus bonae voluntatis ex Deo sit, per quam aliquid boni possumus, sine qua possumus nihil, quae necessaria est omnibus actibus, causis, cogitationibus, motibus, ex qua sunt exordia bonae voluntatis et incrementa probabilium studiorum et perseverantia usque in finem. qua infidelibus donatur fides, idololatrae ab impietatis suae liberantur erroribus, lapsis poenitentiae remedia conferuntur, a qua sunt omnes boni affectus, omnia bona opera, omnia studia, omnes virtutes, quae praevenit omnia hominis merita, qua fit ut aliquid boni et velle incipiamus et facere, qua Deus agit in nobis ut quod ipse vult, et velimus et agamus. (Auctor. Sed. Apost. cc. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 11. 13.); c) gratia ea vindicatur, qua fit ut Deum invocemus, ut velimus a peccato purgari, a qua est initium Fidei, ipseque pius credulitatis affectus quo pervenimus ad regenerationem, qua voluntas nostra corrigitur ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, qua fit ut credamus, velimus, laboremus, desideremus, conemur, vigilemus, studeamus, petamus sicut oportet, per quam possumus aliquid boni cogitare et consentire evangelicae praedicationi, qua omnia nostra bona Deus in nobis et nobiscum operatur, quae est necessaria semper renatis et sanctis, quae misericordia Dei est nos praeveniens, quae est caritas Dei diffusa in cordibus, a qua est fortitudo Christiana, quae praecedat opera bona ut fiant, quae fuit Adamo quoque integro necessaria, quae praestat homini ut faciat bona, per

quam homines volentes serviunt divinae voluntati (Conc. Araus. II. cann. 3. 4. 5. 6. 7. 9. 10. 14. 15. 17. 18. 19. 20. 23. 25): d) gratia ea asseritur, quae continetur illustrationibus mentis et inspirationibus voluntatis (Anett. Sed. Apost. Capp. 8. 11. Conc. Araus. II. Cann. 4. 6. 7). e) Ea gratia tandem defenditur, quae his testimoniis probatur: *Sine me nihil potestis facere; Non sumus sufficientes cogitare etc. Deus est qui operatur in nobis velle. Praeparatur voluntas a Domino. Quid habes quod non accepisti?* (in locis citatis passim).

Iam vero doctrina Pelagii eiusque argumenta a) eo spectant ut gratiam actualem directe impugnent; gratia enim *voluntatis* (volitionis scilicet) et *actionis* est formaliter gratia actualis. Neque excogitari potest quid metuere sibi possit libertas a gratia habituali et quomodo quis concipere valeat per eam fatum induci. Porro b) characteres omnes, qui tribuntur a Patribus gratiae illi, quam propugnarunt contra pelagianos, si praesertim una sumantur, non gratiam habituaalem, sed actualem exhibent. Etenim a) plura bona opera fieri possunt sine gratia sanctificante, ut actus poenitentium ante iustificationem; gratia ergo quae requiritur ad omne opus bonum, piam cogitationem omnem motumque omnem bonae voluntatis, non est gratia habitualis. β) iusti non indigent nec indigebat Adamus gratia nova sanctificante, γ) gratia, a qua sunt exordia bonae voluntatis, praeverit iustificationem, δ) gratia, qua Deus operatur in nobis, est gratia, quae pro operibus datur, e) illustrationes et inspirationes nemo dixerit esse gratiam habituaalem, ζ) iis testimoniis fero omnibus, quibus gratia ex Scriptura probata est, gratia actualis significatur, ac η) gratia representatur semper in iis decretis, quae est operativa, adiuvens liberum arbitrium per se impotens ad agendum eoque semper spectatur ut potestas liberi arbitrii, quam Pelagius asseruerat, profligetur. Ergo.

2. Idem rursus probari potest ex iis, quae Augustinus dicit, dum statum questionis definit Pelagium inter et Ecclesiam. De Gratia Christi c. 47: »Quantum attinet ad istam de divina gratia et arbitrio questionem, tria ista, quae apertissime distinxit, attendite, *posse, velle et esse*, idest *possibilitatem, voluntatem, actionem*. Si ergo consenserit nobis non solum possibilitatem in homine, etiamsi nec velit nec agat

bene, sed ipsam quoque voluntatem et actionem idest ut bene velimus et agamus bene, quae non sunt in homine nisi quum bene vult et bene agit: si, ut dixi, consenserit etiam ipsam voluntatem et actionem divinitus adiuvari, ut sine illo adiutorio nihil bene velimus et agamus eamque esse gratiam Dei per I. C. D. N. in qua nos sua, non nostra iustitia iustos facit, ut ea sit vera iustitia, quae nobis ab illo est; nihil de adiutorio gratiae, quantum arbitror, inter nos controversiae relinquatur.' Quaestio ergo enque sola erat de gratia, qua adiuvatur voluntas et actio, qua fit ut velimus et agamus; haec autem est gratia actualis.

Diximus porro quaestionem *per se et distincte* fuisse de gratia actuali; de hac enim data opera, semper, directe et clarissime disputatum est ab utraque parte. Hanc enim gratiam directe impugnabat Pelagius sua haeresis circa necessitatem et gratuitatem gratiae. Non negamus tamen *per accidens*, h. e. ratione tum alterius capitis doctrinae quod negabat quoque Pelagius, nempe peccati originalis, tum huius eiusdem de gratia scilicet actuali atque *confuse*, h. e. prout in doctrina de gratia actuali virtualiter illud continebatur, disputatum etiam esse vel sermonem incidisse de gratia habituali. Et sane cum Pelagius negaret quoque peccatum originale negaretque vitiatam esse naturam, oportuit contra eum statuere necessitatem gratiae, quae baptismo confertur, quae est gratia habitualis; sed hoc per se non spectabat ad eam quaestionem de necessitate gratiae, quam Pelagius superbus laudator liberi arbitrii negabat, sed ad quaestionem potius de peccato originali. Praeterea quandoque gratia actualis, quae peccatoribus datur, eo pertinet ut nos ad formalem iustificationem per gratiam habituaalem assequendam adducat, ea autem, quae iustis datur, eo spectet ut iustos in sanctitate conservet in eaque ingiter promoveat, Patres autem disputantes cum pelagianis eam potissimum gratiam spectarent, quae actiosa est sumque terminum assequitur; hinc non infrequenter Patres gratiam actualem cum suo termino coniungunt, eique appellationes eas tribuunt, quae gratiae habituali apprime conveniunt. Huiusmodi sunt gratiam esse *caritatem diffusam in cordibus nostris*, per gratiam *innovari naturam*, et *ad pristinum innocentiae statum restitui*, eius ope sanari animam, *proveli*

homines ad adoptionem filiorum Dei, gratiam Dei, qua Christiani sumus; quae quidem formulae, etsi in sensu cansali acceptae, gratiae quoque actuali conveniant, si tamen cum effectu consecutione intelligantur, ita gratiae actuali conveniunt, ut gratiam quoque sanctificantem complectantur. Ceterum characteres ii gratiae, quos superius enumeravimus, gratiae soli actuali convenire possunt. Quod autem Augustinus ait De Natura et Gratia c. 4. »Haec gratia Christi, sine qua nec infantes nec aetate grandes salvi fieri possunt, non meritis redditur, sed gratis datur,» non probat gratiam, de qua cum pelagianis per se et distincte disputabat Augustinus in quaestione de necessitate et gratitudine gratiae, esse gratiam eam, quae communis ex aequo est infantibus et grandibus, ideoque gratiam habitualem; sed probat tantum in ea quaestione habuisse identidem locum mentionem gratiae quoque, quae infantibus confertur, tum propter affine dogma peccati originalis, tum ut exemplo adducto ex iustificatione infantium, gratuitas gratiae actualis, quae non est minus gratia seu minus indebita quam illa, in luce evidentissima poneretur. Ita Augustinus Cont. duas epist. pelagg. L. II. c. 6: »Cur non vos baptismus, qui datur infantibus, commonuit quid sentire de gratia debeatis. Haec enim verba vestra sunt: baptisma omnibus necessarium esse aetatibus confitemur, gratiam quoque adjuvare uniuscuiusque bonum propositum, non tamen reluctanti studium virtutis immittere; quia personarum acceptio non est apud Deum. In his omnibus verbis vestris de gratia quod dixistis, interim taceo; de baptismate reddite rationem, cur illud dicatis omnibus esse aetatibus necessarium, quare sit necessarium parvulis dicite: profecto quia eis boni aliquid confert et idem aliquid nec parvum nec mediocre, sed magnum est... dicite ergo nobis: quicumque baptizati in Christo parvuli de corpore exierunt, hoc tam sublime donum quibus praecedentibus meritis acceperunt?... Cur aliquando piorum filiis negatur hoc bonum et filiis tribuitur impiorum? etc.»

His demonstratis liquet quam gratiam dicat Augustinus negatam a Pelagio in priore parte descriptionis historicae eiusdem haeresis, quam ab initio retulimus: patet enim esse gratiam actualem. Nam 1) in historica descriptione, eius certe gratiae Augustinus mentionem facere dicendus est, de qua

proprie quaestio erat pelagianos inter et Catholicos; atqui haec erat, ut vidimus, gratia actualis. 2) Gratia de qua Augustinus loquitur ea est quidem per quam adoptamur transferimurque in regnum Dei, eruti ex potestate tenebrarum, sed ea tamen a qua initium est huius adoptionis, *per quam venimus ad Patrem*, atqui haec est proprie gratia actualis. Sane Augustinus epist. CXCIV ad Sixtum ait: »Possunt quidem dicere remissionem peccatorum esse gratiam, quae nullis praecedentibus meritis datur. Quid enim haberi boni meriti possunt peccatores? Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat (Luc. XVIII, 13) Deus propitius esto mihi peccatori et descendit iustificatus merito fidelis humilitatis, quoniam qui se humiliat exaltabitur. Restat igitur ut ipsam fidem, unde omnis iustitia sumit initium... non humano, quod isti extollunt, tribuamus arbitrio nec ullis praecedentibus meritis; quoniam inde incipiunt bona quaecumque sunt merita: sed gratuitum donum Dei esse fateamur, si gratiam veram, h. e. sine meritis cogitamus.» Cum ergo Augustinus verba Christi: *Nemo venit ad Patrem* etc. de fide intelligat, qua incipimus ad Deum accedere (Cont. duas epist. pelagg. L. I. c. 3. »Legant etiam quod Dominus ait: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Ubi ne quisquam putet aliud dictum esse *venire ad me*, quam *credere in me*, paulo post cum de suo corpore et sanguine loqueretur etc.» Cf. et De Gratia Christi c. XIV.) et remissionem peccatorum ideoque ipsam formalem iustificationem gratuitam dicat, quia gratis datur gratia fidei, qua impetratur remissio, in hac autem expositione haeresis pelagiana de ea gratia loquatur, quam gratuitam esse negabant pelagiani et quam exhibent verba Christi: *Nemo venit ad Patrem* etc.; consequens est Augustinum heic loqui de ea gratia, qua initium iustificationis et fides efficienter comparatur; ea porro est gratia actualis. 3) Praeterea gratia de qua ibi Augustinus loquitur, est ea, qua fiunt divina mandata, haec autem est gratia actualis. 4) Verba quae sequuntur, *denique Pelagius* etc. connectuntur cum praecedentibus; referunt enim emendationem quandam erroris, quem Augustinus verbis prioribus descripsit. Obiectum ergo sermonis est idem, h. e. negatio gratiae, *sim-*

plex quidem in priori parte sermonis Augustini, *paululum emollita* vero in subsequente; porro in hac sermo est de gratia ad faciendam divina mandata, quae necessaria iuxta catholicos est *ad posse*, iuxta Pelagium vero datur *ad facilius posse*; atqui haec est gratia actualis. Ergo.

IV. Succedit altera quaestio, nimirum quam gratiam dicat heic Augustinus (Denique etc.) concessam fuisse a Pelagio: seu admisit ne Pelagius aliquas gratias actuales et quas et quatenus necessarias?

Respondemus. A) Praeter possibilitatem insitam boni, quae est ipsa potestas et natura liberi arbitrii, cum qua nexa est potestas cognoscendae legis naturalis, quae proinde est gratia creationis, plura adiutoria possibilitatis huius, quae nempe complerent in actu primo hanc possibilitatem pelagianam professi sunt. Et primo quidem adiutorium legis positivae extrinsecus datae a Deo hominibus, adiutorium deinde doctrinae Scripturis et Ecclesiae magisterio contentae, tum speciatim exempla Christi, quae *gratiam proprie dictam* vocabant. Haec iam nimis sunt manifesta ex alibi superius recitatis.

Ad gratiam legis spectat quoque fides, quia, ut inquit Pelagius in epist. ad Rom. c. 10: »In hoc tempore nemo perficit legem sine Christo; quia et hoc legis est ut ipsi credatur." Porro advertendum est quod cum haec gratia legis et doctrinae eo spectet ut mentem illustret, sitque, ut Augustinus loquitur, gratia cognitionis, consideranda est simul cum ea cognitione, seu mentis illustratione, quae a lege et doctrina extrinsecus proposita excitatur in mente.

B) Iam monimus Th. VIII, p. 2. arbitrari nos concessisse Pelagium adiutorium etiam illustrationis immediatae; quamvis non ut necessarium et forte ut morem quodammodo adversariis gereret, ne videretur omne interius auxilium repudiare. Ita censuit et defendit Petavius in lib. de Pelagiana et Semi-pelag. Haeresi cc. 8 et 9. et Livinus Meyer de Pelagg. et Semi-pelagg. erroribus c. 5. Movemur his Pelagii testimoniis. Augustinus (De Gratia Christi. c. 7.) Pelagii verba quaedam ex eiusdem Lib. III, De lib. arbit. ita refert: »Tanquam explicaturus (Pelagius) quam dicat gratiam, secutus adinxit = Quam nos non, ut tu putas, in lege tantummodo, sed in Dei esse adiutorio confitemur. Adiuvat enim nos Deus per doctri-

nam et revelationem suam, dum *cordis nostri oculos aperit*, dum nobis, ne praesentibus occupemur, futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi et ineffabili dono gratiae caelestis illuminat." Tum (c. 41. eiusdem libri sui) ait Augustinus quod »nullum auxilium gratiae credunt, qua naturae possibilitas adiuvetur, nisi in lege atque doctrina, ita ut ipsas quoque orationes, ut in scriptis suis apertissime affirmat, ad nihil aliud adhibendas opinetur, nisi ut nobis *doctrina etiam divina revelatione aperiat*ur, non ut adiuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione perficiat." Unde subdit Augustinus: »Ipsum auxilium, quo possibilitatem naturalem perhibet adiuvari, in lege constituit atque doctrina, *quam nobis fatetur etiam Spiritu S. revelari: propter quod et orandum esse concedit.*" Iam vero ex his constat Pelagium admisisse aliud adiutorium praeter legem et doctrinam, adiutorium nempe quo nobis doctrina et lex *aperitur etiam divina revelatione*. Sane haec revelatio Spiritus S. non est ipsa gratia externa propositae divinae legis et doctrinae; nam aliam esse gratiam ostendit a) illa particula *etiam*: ostendit b) id quod subditur, nempe orationes adhibendas esse a nobis ad eam impetrandam; atqui nos orare non possumus ut detur nobis lex et externa revelatio, quae iam immutabiliter datae sunt et habentur a nobis. Idem occurrit epist. CLXXXVIII. 3 ubi August. recensens errores Pelagii circa gratiam, ait censere eum ita nos conditos a Deo ut ultra, praeter quod *nobis revelet scientiam*, nihil nos adjuvet: cf. ibid. nn. 12. 13. Et rursus ex eodem Pelagii opere Augustinus ibid. c. 9, haec excitat verba: »Operatur (Deus) in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est dum nos terrenis cupiditatibus deditos et mutorum more animalium tantummodo praesentia diligentes futurae gloriae magnitudine et praemiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiae in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem, dum nobis suadet omne quod bonum est": quid est ista suscitatio stupentis voluntatis ac suasio per revelationem sapientiae nisi aliqua interior Dei operatio in mente?

Pariter in lib. De Gratia Christi c. 23, haec verba Pelagii ex eiusdem Libro I. De Lib. arbitrio referuntur ab Augustino: »qua arbitrii libertate qui bene utitur, ita se totum

tradit Deo omnemque suam mortificat voluntatem, ut cum Apostolo possit dicere: vivo ego, iam non ego, vivit autem in me Christus ponitque cor suum in manu Dei, ut illud, quo voluerit, ipse declinet." Quod tam magnum adiutorium ut cor nostrum quo voluerit Deus ipse declinet, tunc, auctore Pelagio, ut Augustinus subdit, meremur, cum sine ullo adiutorio nominis de arbitrii libertate ad Dominum currimus, ab eo nos regi cupimus, voluntatem nostram ex eius voluntate suspendimus eique adhaerendo iugiter unus cum illo efficiamur spiritus." Atqui, ut recte argumentatur Petavius l. c. c. IX, 8., »neque tradere nos Deo vel ex illius pendere voluntate sine huius cognitione possumus, quae per legem ac Scripturas habetur et cum inclinatio illa cordis a Deo facta posterius ac diversum sit gratiae genus (utpote meriti fructus), non potest idem esse cum priore, sed eo longe praestantius."

Item in ep. 22. eiusdem libri de Gratia Christi refert Augustinus verba Pelagii ex eiusdem epistola ad Demetriadem »Ibi enim interposito Iacobi apostoli testimonio, quo ait: subditi estote Deo, resistite autem Diabolo et fugiet a vobis, subiungit et dicit: — Ostendit quomodo resistere debeamus Diabolo, si utique subditi simus Deo eiusque faciendo voluntatem, divinam mereamur gratiam, ut facilius nequam spiritui, sancti Spiritus auxilio, resistamus." Haec rursus gratia quaedam distinguitur, quae est effectus meriti operum, quae ex cognitione legis facta sunt; est ergo alia gratia praestantior. Ea autem quoniam certe non est gratia voluntatis, restat ut illa sit, de qua et alibi loqui audivimus Pelagium, scilicet interior mentis illustratio. Tandem perpende Augustini verba in descriptione haeresis recitata: *denique* etc. Fratres scilicet increpabant Pelagium quod nihil tribueret gratiae Dei ad eius mandata faciendae: at qui hoc pacto increpatur, supponitur quidem admittere notitiam mandatorum Dei, negare tamen necessitatem alicuius auxilii, profecto ab ea simplici notitia distincti. Iam vero Pelagius, ut eis fratribus morem ex parte gereret, auxilium, quod postulabatur, professus est, licet solum ad facilius faciendum: quodnam vero istud auxilium censebimus fuisse? an lex et doctrina exterius proposita? ridiculum id foret. Quod minimum coniectare licet est illustratio interior, de qua alias loqui Pelagium audivimus.

Tandem certum est Augustinum probasse necessitatem duplicis interioris adiutorii illustrationis et inspirationis certumque pariter est ipsum in controversia pelagiana sollicitum quidem esse in extorquenda a pelagianis professione adiutorii voluntatis, de illo distinctissime et constantissime disputare atque eo recepto testari questionem esse finitam: de adiutorio autem cognitionis nunquam data opera disputare et non nisi obiter de eo sermonem habere. Quenam vero ratio huius diversae methodi, nisi quia Augustinus sciebat hoc alterum non negari a Pelagio?

Qui secus putant, movent Augustinum revocare gratiam pelagianam ad legem et doctrinam atque hoc est eorum potissimum argumentum. Verum advertere licet 1) formulam hanc per se solam esse ambiguum ac posse significare tum legem et doctrinam extrinsece tantum propositam, tum eandem interiore quoque operatione manifestatam; nam hoc modo quoque spectata non est nisi lex et doctrina. Aliunde ergo determinatio sensus huius Augustiniana locutionis est petenda. Advertere 2) licet Augustinum gratiam pelagianam non opponere gratiae interiori generatim, sed speciatim gratiae interiori voluntatis: in hac autem oppositione gratia quoque interior intellectus venire potest sub lege et doctrina (cf. De Gratia Christi c. 7. in fine). Sane 3) ait Augustinus De Gratia Christi c. 10: »Ad doctrinam pertinet etiam quod *sapientia revelatur*, ad doctrinam pertinet cum *suadetur* omne quod bonum est." Idem clare ostendit verbis citatis p. 141.

Dices id, quod *gratiam proprie dictam* vocabant pelagiani, sunt exempla Christi, quae sunt gratia exterior: porro si admisissent gratiam interioris illustrationis, hanc *proprie gratiam* vocassent. Respondeo: ea gratia complectitur quoque interiori illustrationem, qua aperitur intelligentia exemplorum Christi, sicut ceteris gratiis exterioribus legis et doctrinae respondet interior aperiitio intelligentiae earum: quare quoad hoc non est discrimen inter eas gratias. Institui autem potest comparatio inter gratiam exemplorum Christi et ceteras legis et doctrinae ratione sui et ita dici potest quod ea est *proprie gratia*; quia est gratia propria Evangelii.

Dices rursus Augustinum, relato testimonio Pelagii in libro De Gratia Christi c. 23. quod iam descripsimus, postquam

refutaverit doctrinam eo contentam, ostendens Deum praevenire gratia sua malas hominum voluntates, ita concludere: »Legant ergo et intelligant, inducantur, atque fateantur, *non lege atque doctrina insonante forinsecus*, sed interna et occulta, mirabili atque ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates." Ergo tota gratia pelagiana eaque qua Deus, quo vult, declinat cor hominis, redit ad legem atque doctrinam *forinsecus sonantem*, cui opponitur *potestas Dei operans in cordibus hominum veras revelationes et bonas voluntates*.

Respondeo in hoc ipso testimonio esse, quo adversarii revincantur. Itaque advertimus in iis verbis: *non solum veras revelationes*, phrasim illam: *non solum* etc. adhiberi solere quoque cum id, quod subditur, tum defenditur ab eo, qui loquitur tum etiam ab adversario, quocum dimicat, admittitur: ita ut sensus sit iste in hoc loco; *non solum veras revelationes, quas pelagiani quoque concedunt, sed etiam bonas voluntates quod catholici defendunt*. Cur ergo gratia pelagiana exhibetur tantum ut *lex et doctrina insonans forinsecus*? Respondeo haec non exclusive dici spectato toto contextu; mentionem tamen fieri ab initio solius legis et doctrinae *insonantis forinsecus*, quia haec erat potissimum gratia, de qua loquebantur pelagiani, quam necessariam quoque, in hypothesi saltem quod Deus velit positiva quadam lege regere hominum voluntates, solum concedebant; tunc enim opus est ut extrinsece saltem manifestetur et ita fidem seu revelationem necessariam fateri adivimus paulo ante Pelagium. Gratiam vero interioris illustrationis concesserunt quidem, sed nullo modo ut necessariam eamque potius, ne ullum auxilium interius viderentur negare, concessisse videntur.

Porro perpende quod cum testimonia Pelagii a nobis recitata in hac quaestione desumpta sint ex eius opere de libero arbitrio praecipue et etiam ex epistola ad Demetriadem et hanc anno 413, illud 416 scripserit Pelagius, suam autem haeresim disseminare inceptor exordiente sec. V. probari facile potest sententia eorum, qui ut dissensus criticorum componant, aiunt Pelagium ab initio quidem solas gratias externas admisisse, deinde vero sub finem gratiam quoque interiorum illustrationis concessisse. Cf. Antoine De Gratia c. 1. a. 1.

C) Praeter has gratias, quae ad causas efficientes revocari possunt, alias revocandas ad causas formales probabant pelagiani. Nempe primo remissionem peccatorum, de qua Augustinus De Gestis Pelagii c. 35: »Post veteres haereses invecta etiam modo haeresis est, non ab episcopis seu presbyteris vel quibuscumque clericis, sed a quibusdam veluti monachis, quae contra Dei gratiam . . ., tanquam defendendo liberum arbitrium, disputaret . . . et in actibus nostris Dei adiutorium denegaret dicendo: ut non peccemus impleamusque iustitiam, posse sufficere, naturam humanam, quae condita est cum libero arbitrio eamque esse Dei gratiam; quia sic conditi sumus, ut hoc voluntate possimus et quod adiutorium legis mandatorumque suorum dedit et quod ad se conversis peccata praeterita ignoscit: in his solis esse Dei gratiam deputandam, non in adiutorio nostrorum actuum singulorum." Cf. et can. 3. Conc. Carthag. Tum adoptionem in filios Dei insuper profitebantur pelagiani. Ita Caelestius in libello, quem Romae obtulit Zosimo: »Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam universalis Ecclesiae et secundum Evangelii sententiam confitemur, quia Dominus statuit regnum caelorum non nisi baptizatis posse conferri, quod, quia vires naturae non habent, conferri necesse est per gratiae largitatem." Et Iulianus (in opere Augustini cont. eundem L. III, c. 3.) »Gratia baptismatis non pro causis est mutanda, quod ipsa dona sua pro accedentium capacitate dispensat. Ideoque Christus, qui est sui operis redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia et quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores."

Iam vero ex his gratiis, gratiam adoptionis putabant omnibus necessariam non quidem ut quomodocumque felices essent homines in altera vita, sed ut regnum caelorum consequerentur. Gratiam remissionis peccatorum necessariam peccatoribus adultis censebant, nam parvulos immunes esse a peccato docebant. Ceteras vero gratias datas in adiutorium possibilitatis negabant esse necessarias, sed eo tantum conferri volebant, ut *facilius* liberum arbitrium servaret divina mandata. »Ipsa via salutis, (quam per legem, doctrinam et exempla Christi invenimus) etiam sola inveniri potest natura, sed facilius si adjuvet gratia:" aiebant teste Augustino De Grat. Christi. c. 41. Quod

rursus patet ex doctrina Pelagii, quam refert Augustinus De Pecc. Origin. c. 26... his verbis „Non igitur, sicut Pelagius et eius discipuli, tempora dividamus dicentes = primum vixisse iustos homines ex natura, deinde sub lege, tertio sub gratia. Ex natura, scilicet ab Adam tam longa aetate, qua lex nondum erat data. Tunc enim, aiunt, duce ratione cognoscatur creator et quemadmodum esset vivendum, scriptum gerebatur non lege literae sed naturae. Verum vitiiis moribus, ubi cepit non sufficere natura iam decolor, lex ei addita est, qua, velut Luna, fulgori pristino, detrita rubigine, redderetur. Sed posteaquam nimia peccandi consuetudo praevaluit, cui sanandae lex parum valeret, Christus advenit et tanquam morbo desperatissimo, non per discipulos, sed per se ipsum medicus ipse subvenit.” Ex qua trium aetatum distributione liquet censuisse pelagianos nedum citra Christi gratiam, sed et sine lege scripta, per solam naturam homines sanctos potuisse esse et reapse aliquos fuisse. Unde necessitas legis et Christi orta ex vitiiis contractis et nimia peccandi consuetudine, moralis est tantummodo, ut difficultas superetur. Quod de lege dicitur, id multo magis de illustratione, immediata affirmandum est; nam absolute docent per se sufficere naturam.

Fidem vero Christi, post ipsius adventum necessariam putabant, ut patet ex verbis Pelagii in epist. ad Ephesios c. 6: „Quando iam homines aliter salvari non poterunt, nisi Christi Fide salventur.”

V. Quaestio est difficilior utrum nec ne gratiam aliquam voluerint esse gratuitam pelagiani. In primis hoc fuit eorum capitale dogma, nequissimum et subtilissimum germen aliorum errorum, ut ait Prosper in epistola ad Rufinum, *gratiam scilicet Dei secundum merita hominum dari*. Quem quidem errorem ab ipso initio sui haeresis pelagiana professa est, ut constat ex iis quae in Synodo Diospolitana anno 415. obiecta sunt Pelagio; quamvis, ut advertit Garnerius, reprobatio huius erroris in canonibus Concilii Carthaginiensis non reperiatur, neque in literis Synodice Concilii prioris Carthaginiensis et Milevitani ad Innocentium atque in huius rescriptis. Verum considerare licet dogma hoc, gratiam Dei secundum merita nostra dari, cohaerere cum alio dogmate de possibilitate naturae ad pie iustaque vivendum seu cum negatione necessitatis gratiae,

imo haec duo: *gratia Dei secundum merita hominum datur et gratia Dei necessaria non est*, formulas esse partiales inius adaequati dogmatis, quod totum ab singulis partim significatur, partim adsignificatur. Nam gratiam aliquam esse pelagianum negabant, cum plura viderent beneficia esse Dei, quae per se potuisset Deus naturae negare ipsamque liberam creationem naturae liberique arbitrii collationem inter gratias praecipuas referebant. Verum cum ipsi apud se statuissent liberum arbitrium sic a Deo conditum esse sibi sufficiens ad omne exercitium virtutis totamque perfectionem assequendam et proinde ad merendum quidquid virtuti respondere fas est, hinc 1) negabant praeter ipsam gratiam creationis naturae, necessariam esse aliam gratiam libero arbitrio ad sancte vivendum atque 2) affirmabant posse naturam meritis ex se partis comparare sibi cetera beneficia seu gratias Dei. Unde caput hoc doctrinae *gratiam Dei secundum merita nostra dari*, consequens erat ex altero, quod prius fuisset praestitutum, *naturam esse per se sufficientem ad sancte vivendum*. Vicissim et hoc alterum ex illo priori, quod antecesserit fuisset positum, conseqebatur. Si enim gratia Dei secundum merita hominis datur, praecedunt ergo merita, quae non nisi a natura esse possunt et idcirco natura per se est potens ad iuste operandum. Negatur scilicet pelagiani simul et *necessitatem et gratuitatem gratiae*. Est autem per se evidens, quod si gratuitas gratiae negatur, necessitas quoque gratiae quatenus est talis, negatur: quod enim debitum redditur, non est gratia. Et vicissim, si necessitas gratiae negetur, quia natura est per se potens ad merendum, negatur quoque gratuitas donorum, quae deinceps superaddantur naturae.

Non licet divinare quodnam ex his duobus excogitatum ab ipsis primum explicite fuerit; certum est eos utrumque docuisse et utrumque propriis argumentis firmasse certumque pariter est quaestionem de gratuitate gratiae agitatam potissimum esse post proscripam haeresim a Zosimo an. 418. ac gratiae gratuitatem defensam data opera ab Augustino postremis suis operibus. Quemadmodum vero pelagianum necessitatem gratiae negabant, ne libertas negata aut laesa videretur, ita et gratiam Dei secundum merita dari docebant, ne iniustus Deus et personarum acceptor censeretur.